

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ในการวิจัย การบริหารงานวัดของเจ้าอาวาสในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ครั้งนี้ ผู้วิจัยจะนำเสนอผลการวิจัยตามลำดับ ดังนี้

1. วัตถุประสงค์การวิจัย
2. สมมติฐานการวิจัย
3. วิธีการดำเนินการวิจัย
4. ผลสรุปการวิจัย
5. อภิปรายผล
6. ข้อเสนอแนะ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการบริหารงานวัดของเจ้าอาวาสในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการบริหารงานวัดของเจ้าอาวาสในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย จำแนกตามขนาดของวัด
3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะการบริหารงานวัดของเจ้าอาวาสในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

สมมติฐานการวิจัย

1. การบริหารงานวัดของเจ้าอาวาสในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคายอยู่ในระดับปานกลาง
2. การบริหารงานวัดของเจ้าอาวาสในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคายจำแนกตามขนาดของวัด แตกต่างกัน

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. ประชากร ได้แก่ เจ้าอาวาสวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง
จังหวัดหนองคาย จำนวน 192 รูป
2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เจ้าอาวาสวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง
หนองคาย จังหวัดหนองคาย จำนวน 130 รูป กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตาราง เครจซี่
และมอร์แกน (Krejcie and Morgan)
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในวิจัยในครั้งนี้เป็นแบบสอบถามแบบ
ปลายปิดและปลายเปิดที่สร้างขึ้นตามวัตถุประสงค์ และกรอบแนวคิดในการวิจัย โดยอาศัย
แนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้
 1. แบบสอบถาม
 - ตอนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามในเขตอำเภอ
เมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย เป็นแบบสอบถามรายการ จำนวน 2 ข้อ
 - ตอนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับการบริหารงานวัดของเจ้าอาวาสในเขตการปกครอง
คณะสงฆ์อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วน
ประมาณค่าของ ลีเคิร์ท
 - ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามปลายเปิดเกี่ยวกับข้อเสนอแนะต่อการบริหารงานวัดของ
เจ้าอาวาสในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการ โดยเริ่มจากนำหนังสือจากบัณฑิต
วิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคามเพื่อขออนุญาตจากเจ้าคณะตำบลและเจ้าอาวาสวัด
ในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ในการเก็บรวบรวม
ข้อมูลเพื่อการวิจัยกับเจ้าอาวาสวัด จากนั้นจึงนำแบบสอบถามไปส่งให้กับกลุ่มตัวอย่างด้วย
ตนเอง แล้วจึงเดินทางไปรวบรวมแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง พร้อมกับ
ตรวจสอบความสมบูรณ์เบื้องต้น ถ้าเห็นว่าส่วนใดขาดความสมบูรณ์ ผู้วิจัยได้ขอความ
อนุเคราะห์ให้กลุ่มตัวอย่างกรอกข้อมูลให้สมบูรณ์ หากยังไม่ได้รับแบบสอบถามคืนในวันที่
นัดเก็บแบบสอบถามคืน ผู้วิจัยได้ติดตามอีกครั้งหนึ่งเพื่อให้ได้แบบสอบถามคืนมากที่สุด
ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ได้แบบสอบถามคืนมาทั้งหมด 130 ฉบับ
5. การวิเคราะห์ข้อมูล เมื่อได้ข้อมูลจากแบบสอบถามเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัย
ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม จากนั้นจึงนำไปวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่อง

โปรแกรมคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป โดยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. ตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้องของแบบสอบถามที่ได้รับคืนทั้งหมด
2. นำแบบสอบถามที่สมบูรณ์ ลงรหัสแบบการลงรหัส
3. นำแบบสอบถามที่ลงรหัสแล้วให้คะแนนแต่ละข้อ โดยกำหนดไว้ 5 ระดับตามวิธีการของลิเคิร์ท
4. นำแบบสอบถามที่ลงคะแนนเรียบร้อยแล้วไปประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยกำหนดค่าเฉลี่ย ของคะแนน แล้วนำมาแปลความหมายตามเกณฑ์การแปลค่าเฉลี่ย
6. สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบความแปรปรวนแบบทางเดียว F -test (One Way ANOVA)

สรุปผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัยไว้ดังนี้

1. ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเจ้าอาวาสวัด ขนาดเล็ก จำนวน 67 รูป คิดเป็นร้อยละ 51.53 รองลงมาเป็นเจ้าอาวาสวัดขนาดกลาง จำนวน 43 รูป คิดเป็นร้อยละ 33.07 เป็นเจ้าอาวาสวัดขนาดใหญ่ จำนวน 20 รูป คิดเป็นร้อยละ 15.40
2. การบริหารงานวัดของเจ้าอาวาสในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคายโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.16$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมาก 2 ด้าน และอยู่ในระดับปานกลาง 4 ด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ ด้านการปกครอง ($\bar{X}=3.60$) ด้านการสาธารณสงเคราะห์ ($\bar{X}=3.53$) ด้านการสาธารณูปการ ($\bar{X}=3.26$) ด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรม ($\bar{X}=3.18$) ด้านการศาสนศึกษา ($\bar{X}=2.78$) และด้านการศึกษาสงเคราะห์ ($\bar{X}=2.64$)
3. การเปรียบเทียบ การบริหารงานวัดของเจ้าอาวาสในเขตการปกครองคณะสงฆ์ อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย จำแนกตามขนาดวัด โดยรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า แตกต่างกัน 3 ด้าน คือด้านการปกครอง ด้านการศาสนศึกษา และการสาธารณสงเคราะห์
4. ข้อเสนอแนะแนวทางการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในเขตการปกครอง

คณะสงฆ์อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ปรากฏดังนี้

ควรสอดคล้องดูแลพระภิกษุสามเณรในอาวาสให้ปฏิบัติตามกฎระเบียบ ข้อบังคับ และคำสั่งมหาเถรสมาคม ควรส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาภาษาบาลีให้มากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ ควรเปิดโอกาสให้เด็กและเยาวชนได้เข้าวัดเพื่อศึกษาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา และสอนธรรมศึกษาอย่างต่อเนื่องเป็นระบบ ควรออกเผยแผ่ศาสนธรรมตามหมู่บ้าน ทุกถิ่นคานอย่างเสมอภาคกับชุมชนในเขตเทศบาล ควรพัฒนาสภาพแวดล้อมภายในวัดให้เป็นที่ร่มรื่นมากกว่าที่เป็นอยู่ ควรจะอำนวยความสะดวกในเรื่องสถานที่ให้กับประชาชนได้เข้ามาใช้เป็นสถานที่บำเพ็ญกุศล

อภิปรายผล

จากข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้อภิปรายผล ไว้ดังนี้

สมมุติฐานที่ 1 การบริหารงานวัดของเจ้าอาวาสในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคายอยู่ในระดับปานกลาง

ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานวัดของเจ้าอาวาสในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย โดยรวมอยู่ในระดับปานกลางซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานข้อที่ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะว่า

1.1 เจ้าอาวาสดำเนินการบริหาร ไม่เป็นไปตามระเบียบของวัดอย่างเคร่งครัด อาจมีข้อบกพร่องในบางกรณี หรือกับพระบางรูป บางกลุ่ม

1.2 มีการสนับสนุนและส่งเสริมการศึกษานักธรรม และธรรมศึกษาไม่มาก อาจเนื่องมาจากขาดความพร้อมด้านอาคารสถานที่ หรือทุนในการศึกษา ความพร้อมด้านอาคารสถานที่ หรือพระสงฆ์บางส่วนมีความสนใจที่จะศึกษาความรู้ทางโลกมากกว่า

1.3 มีการจัดบวชสามเณรภาคฤดูร้อนเพียงบางครั้ง ไม่ได้ดำเนินการเป็นประจำ หรือไม่ได้จัดพิธีการแสดงตนเป็นพุทธมามกะในวัดอย่างต่อเนื่อง

1.4 มีการพัฒนาดูแลโบสถ์ วิหาร หอธรรม ฎีกาในเขตของสงฆ์ หรือซ่อมแซมดูแลรักษาสาธารณสมบัติของวัดเพื่อให้เป็นสถานที่สงบน่าเคารพศรัทธา และเปิดโอกาสให้ชาวบ้านและชุมชน มีส่วนร่วมในการดูแลรักษาสาธารณูปการในวัด เป็นบางครั้ง ไม่ได้ดำเนินการเป็นประจำ

1.5 การบริจาคทรัพย์ส่วนตัว เพื่อช่วยเหลือประชาชนผู้ประสบภัยธรรมชาติ

หรือการสงเคราะห์พระภิกษุสงฆ์สามเณรเกี่ยวกับปัจจัยเครื่องอาศัยของบรรพชิต ไม่สามารถทำได้มาก เพราะความจำกัดในฐานะที่เป็นสมณเพศ

ด้วยเหตุผลดังกล่าว การบริหารงานวัดของเจ้าอาวาสในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคายโดยรวม ปรากฏ อยู่ในระดับปานกลาง

สอดคล้องกับสมนึก ทองแก้ว (2539 : บทคัดย่อ) ได้ทำวิจัยเรื่องคุณลักษณะและบทบาทของเจ้าอาวาสที่เฝ้าต่อการศึกษาในโรงเรียนวัด สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 12 ผลการวิจัย พบว่า เจ้าอาวาสมีบทบาทต่อการจัดการศึกษาในโรงเรียนวัด อยู่ในระดับปานกลาง

สอดคล้องกับดำรงค์ พลโภชน์ (2543 : บทคัดย่อ) ได้ทำวิจัยเรื่องการศึกษาการใช้วิธีการเผยแผ่พุทธศาสนาของเจ้าอาวาสในจังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า เจ้าอาวาสในจังหวัดร้อยเอ็ดใช้วิธีการเผยแผ่พุทธศาสนาทั้ง 6 วิธี ได้แก่ การแสดงพระธรรมเทศนา การฝึกกรรมฐาน การสนทนาธรรม การแสดงโอวาทกถา การใช้สื่อต่างๆ และการจัดกิจกรรมต่างๆ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และรายวิธีอยู่ในระดับปานกลางทุกวิธี

สอดคล้องกับพระมหาอยู่ นางจันทร์ (2550 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาค้นคว้าเรื่องบทบาทในการพัฒนาชุมชนของหน่วยงานอบรมประชาชนประจำตำบลบ้านแปะ อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษา พบว่า ระดับบทบาทในการพัฒนาชุมชนของหน่วยงานอบรมประชาชนประจำตำบลบ้านแปะอำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ ในภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง

สอดคล้องกับบุญช่วย จันทร์เข้า (2544 : บทคัดย่อ) ได้ทำวิจัยเรื่องพฤติกรรมการบริหารของเจ้าอาวาสที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์คณะจังหวัดกรุงเทพมหานคร พบว่า ระดับพฤติกรรมของการบริหารงานวัด โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ผลการวิจัยสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ สุภาพร มากแจ้ง (2545 : 51) พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติภารกิจของวัดมีองค์ประกอบ 3 ส่วน คือ บุคลากร งบประมาณ และการบริหารจัดการ จึงทำให้การบริหารงานของวัดส่วนใหญ่ อยู่ในระดับปานกลาง

แต่ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาสมบุญ พันธุ์บุญ (2550 : 65) พบว่า การบริหารจัดการวัดพัฒนาตัวอย่าง โดยรวมอยู่ในระดับมาก อาจเกิดจากวัดพัฒนาตัวอย่างได้มีการดูแลเอาใจใส่การบริหารจัดการวัดอย่างต่อเนื่อง ทั้งด้านการปกครอง การศาสนศึกษา

การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแพร่ศาสนาธรรม การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ ซึ่งการที่วัดพัฒนาตัวอย่างสามารถบริหารจัดการได้เช่นนี้ เพราะได้รับความร่วมมือจากหลายฝ่ายสนับสนุน ทั้งนี้ การขับเคลื่อนนโยบายในการบริหารจัดการย่อมเกิดจากเจ้าอาวาสและพระภิกษุสามเณรภายในวัดเป็นสำคัญ

สมมติฐานที่ 2 การบริหารงานวัดของเจ้าอาวาสในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย จำแนกตามขนาดของวัด แตกต่างกัน

ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานวัดของเจ้าอาวาสในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย จำแนกตามขนาดของวัด แตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะว่า

1. วัดที่มีขนาดแตกต่างกัน มีจำนวนพระสงฆ์ไม่เท่ากัน ซึ่งมีผลต่อการบริหารของเจ้าอาวาส ที่มีวิธีการที่แตกต่างกัน

2. วัดที่มีขนาดแตกต่างกัน อยู่ในสิ่งแวดล้อมทางสังคมแตกต่างกัน ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชุมชนมีความแตกต่างกัน

3. วัดที่มีขนาดแตกต่างกัน อยู่ในสิ่งแวดล้อมทางเศรษฐกิจของประชาชนแตกต่างกัน ทำให้ความสามารถของประชาชนที่มีส่วนร่วมในศาสนกิจแตกต่างกัน

4. จำนวนของวัดที่มีขนาดเล็ก และขนาดกลาง มีมากกว่าจำนวนของวัดที่มีขนาดใหญ่ ผลการวิจัยที่ใช้ค่าเฉลี่ย ย่อมมีผลลัพธ์ที่แตกต่างกัน

ด้วยเหตุผลดังกล่าว การบริหารงานวัดของเจ้าอาวาสในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย จำแนกตามขนาดของวัด แตกต่างกัน จึงปรากฏแตกต่างกัน

ผลการวิจัยสอดคล้องกับสมนีก ทองแก้ว (2539 : บทคัดย่อ) ผลการวิจัย พบว่า เจ้าอาวาสที่อยู่ในสถานที่ตั้งต่างกันมีคุณลักษณะที่เอื้อต่อการจัดการศึกษา และบทบาทต่อการจัดการศึกษาในโรงเรียนวัด แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ เจ้าอาวาสมีอายุพรรษาในการดำรงตำแหน่งต่างกันมีคุณลักษณะที่เอื้อต่อการจัดการศึกษาและบทบาทต่อการจัดการศึกษาในโรงเรียนวัด แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และคุณลักษณะที่เอื้อต่อการจัดการศึกษากับบทบาทต่อการจัดการศึกษาในโรงเรียนวัด มีความสัมพันธ์กันในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สอดคล้องกับ ดำรงค์ พล โภชน์ (2543 : บทคัดย่อ) พบว่า เจ้าอาวาสในจังหวัดร้อยเอ็ดที่มีวุฒิ การศึกษาทางโลก และทางธรรม และมีประสบการณ์ในการดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสมีสมณ ศักดิ์ บุคลิกภาพ รูปแบบการติดต่อสื่อสาร แตกต่างกัน ใช้วิธีการเผยแผ่พุทธศาสนาทั้ง 6 วิธี โดยรวมแตกต่างกันอย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

ผลการวิจัยในวัดอุประสงฆ์ข้อที่ 1 พบว่า การบริหารงานวัดของเจ้าอาวาสใน เขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย มีระดับการบริหารงานวัด เรียงตามลำดับจากน้อยไปหามาก ได้แก่ 1) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ 2) ด้านการศาสนศึกษา 3) ด้านการสาธารณูปการ 4) ด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรม 5) ด้านการสาธารณสงเคราะห์ และ 6) ด้านการปกครอง ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1.1 ด้านการปกครอง

1.1.1 ควรให้โอกาสแก่กรรมการทุกคนมีส่วนร่วมในการบริหารวัด แต่ละวัดควรจัดให้มีคณะบุคคล ที่ประกอบด้วยบุคคลหลากหลายอาชีพที่มีความรู้ ความสามารถและประสบการณ์ เข้ามามีส่วนร่วมในการให้คำแนะนำปรึกษา การบริหารการ จัดการวัด

1.1.2 ควรดำเนินการบริหารให้เป็นไปตามระเบียบของวัด

1.2 ด้านการศาสนศึกษา

1.2.1 ควรสนับสนุนการศึกษาภาษาบาลี (เปรียญธรรม) พระสงฆ์ควร ศึกษาหลักธรรมให้ถ่องแท้ทั้งปริยัติและปฏิบัติ เพื่อให้พร้อมที่จะปฏิบัติตามภารกิจทั้ง 6 ด้าน ของคณะสงฆ์

1.2.2 ควรสนับสนุนการศึกษาสายสามัญ (ม.1- ม.6) เพื่อให้พระสงฆ์ควร พัฒนาดนให้มีความรู้ด้านวิชาการทางโลก ได้แก่ ด้านการบริหาร ด้านการปกครอง ด้านกฎหมาย ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านเทคโนโลยี ด้านสิ่งแวดล้อม เป็นต้น เพื่อให้รู้เท่า ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมและ โลก ซึ่งจะเป็นประ โยชน์ต่อการนำไปใช้บูรณาการ ในการถ่ายทอดและเผยแผ่ศาสนาธรรมไปสู่ประชาชน

1.2.3 ควรมีการมอบทุนการศึกษา แก่พระภิกษุสามเณรเป็นประจำ เพื่อให้พระสงฆ์มีโอกาสศึกษาต่อในระดับสูง

1.3 ด้านการศึกษาสงเคราะห์

1.3.1 วัดควรปลูกฝังจริยธรรมแก่เด็กและเยาวชนให้มีความรู้ความเข้าใจ ในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยชักชวนให้ประชาชน นำบุตรหลานเข้าวัดปฏิบัติ ธรรมในวันสำคัญทางพุทธศาสนา ตลอดจนการจัดให้มีกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาใน หน่วยงานของทางราชการและเอกชน เป็นต้น

1.3.2 วัดควรจัดการศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เพื่อเป็นแหล่งเผยแผ่ศาสนาธรรมแก่เยาวชน อาจดำเนินการโดยจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ห้องสมุดประชาชน ศูนย์ข้อมูลข่าวสาร พิพิธภัณฑสถานหรือแหล่งเรียนรู้ในลักษณะอื่น ๆ ขึ้นในวัด

1.3.3 วัดควรอบรมเด็กก่อนเกณฑ์เพื่อปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมตั้งแต่วัย เด็กเพื่อให้สามารถต่อสู้กับวัฒนธรรมต่างชาติได้

1.4 ด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรม

1.4.1 วัด ควรเผยแผ่ธรรมด้วยการมอบหนังสือธรรมะให้แก่องค์กรต่าง ๆ

1.4.2 วัดควรจัดกิจกรรมอบรมจริยธรรม แนะนำ สั่งสอนประชาชนให้ รู้จักรับผิดชอบชั่วดีการที่ควรทำและควรเว้น

1.5 ด้านการสาธารณูปการ

1.5.1 วัดควร ประสานงานกับหน่วยงานในท้องถิ่นให้เข้ามามีส่วนร่วมในการ พัฒนาสาธารณูปการในวัด

1.5.2 วัดควรซ่อมแซมดูแลรักษาสาธารณสมบัติของวัด และเปิดโอกาส ให้ชาวบ้านและชุมชน มีส่วนร่วมในการดูแลรักษาสาธารณูปการในวัด

1.6 ด้านการสาธารณสงเคราะห์

1.6.1 วัดควรสงเคราะห์พระภิกษุสงฆ์สามเณรเกี่ยวกับปัจจัยเครื่องอาศัย ของบรรพชิต

1.6.2 พระสงฆ์ควรเป็นผู้นำในการให้ความอนุเคราะห์ ช่วยเหลือ ประชาชนผู้ประสบภัยธรรมชาติ ตามศักยภาพของแต่ละวัดอย่างสม่ำเสมอ โดยขอความ อุปถัมภ์จากประชาชนผู้มีจิตศรัทธาทัวไป

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

จากผลการวิจัยในครั้งนี้ ทำให้ทราบผลการบริหารงานวัดของเจ้าอาวาสในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ด้านศาสนศึกษา และศาสนาสงเคราะห์ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าอยู่ในระดับน้อยถึงด้านละ 3 ข้อ

ดังนั้น ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารงานวัดของเจ้าอาวาสในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ด้านศาสนศึกษา และด้านศาสนาสงเคราะห์ เพื่อนำผลการวิจัยทั้งสองด้าน ไปเป็นทางเลือกในการพัฒนาการบริหารวัดให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

